

deželo, vzlasti kadar gré za trgovstvo, ktero ne dela na veselje in kratek čas drugim, ampak le sebi na dobiček.

Starozgodovinske stvari.

Nerimska osebna imena

v napisih rimskih kamnov najdenih na Kranjskem.

Spisal Dav. Trstenjak.

„Wo die Chroniken und Urkunden
schweigen, da redet das einzelne
Wort.“

Weinhold: die deutschen Frauen
im Mittelalter.

Kakor po Štajarskem in Koroškem, so se tudi po Kranjskem ohranili rimski spomeniki, na katerih bemo imena, ki nimajo latinske korenike in oblike. Ta imena*) so bila sopet navadna pri starih Slovanih, in ta enakost imen nam na novo potrjuje resnico vrstic slavnega našega pesnika:

„Od nekdanj stanuje tukaj moj rod.“

Presodimo jih!

1. Seconi (dativ), toraj nominativ Secco = Seko; zarad obrazila primeri staroslovanska osebna imena: Žeko, Doko, Tuko.

Staroslovanska imena iz temata: Sek, so: Seko, Sekur, Sekana (žensk.) Sečko, hrv. Sekovanič.

2. Manuni, genet., toraj nomin. Manunut = Manun; zarad obrazila primeri: Marun, Jarun, Radun.

Staroslov.: Man, Manuš, Manuha, Maniš, Manislav, primeri še českomoravska krajna imena: Manice, Manikovice, Manik, ime karpatske gore.

3. Enina (žensk.), primeri: Mutina, Bažina, Tišina.

Staroslov.: Ena (žensk.), Enik (možk.) Na koroških rimskih kamnih najdeš: Enno, Enicus = Enik. Po Pohorji živé rodbine: Enec. V „Novicah“ sem že ime razložil in dokazal, da Enik, Enina pomenja to, kar latinsko: Lucius, Fulgentius.

4. Buio = Bujo nomin.

Staroslov.: Buj, Bujan, Bujslav od buj, fortis.

5. Eppo, nomin.

Staroslov.: Epik, iz temat. ep = apex, zato imena gradov po Koroškem in Štajarskem: Eppenberga, Eppenstein, Spitzstein, primeri še: Jepca, Jepa, prejetovano, najviše sedlo Grintovca (glej: „Mittheil. des Musealvereins für Krain“ I. Jahrg. str. 7.)

6. Oppalo, zarad obrazila primeri: črtalo, tnalo, oralo, in slov. ime: Lopotalo.

Staroslov.: Opal, Opalenika, Opol, od opaliti, urere, opalati, ardere, bolgar. circumspicere, tueri, opal, polsk. caestus.

7. Aiconi, dativ, toraj nominat. Ajko, zarad obrazila primeri: Borko, Murko, Vitko. Na dunajskem kamenu: Aja (žensk.), na lenčkem (Lienz): Ajula.

Staroslov.: Ajka (starosrbsk.), Ajčon, Sulislavič, starorusko.

8. Ostius (možk.), Ostila (žensk.); zarad obrazila primeri: Židila, Mogila.

Staroslov.: Ost, Ostej, Ostan, Osto, Ostik, Ostoje, od ost, stimulus, aculeus, jaculum.

9. Buco = Buko.

Staroslov.: Buk, Buko, Buka, Bukja, od korenike buk, clamare, rugire.

10. Paconius = Pakon.

Staroslov.: Pakan, Pakoš, Pak, Pakič, Pakoslav, Paka; primeri še obilna krajna imena: Paka, Pakovica. Iz temata pak, so besede: pakost, molestia, damnum, injuria.

11. Sarinus = Sarin, primeri: Belin, Rubin, Milin.

Staroslov.: Sarak, Sara (žensk.), Sarič; bodi-si od sara, ocrea ali sara, sarka, Wildente (srbsk.).

12. Carmeus = Karme, primeri: Gale, Bane.

Staroslov.: Karmin. Na Štajarskem so še rodbine Karme.

13. Laepius = Lep.

Staroslov.: Lepus, Lepa, Lepava, Leposava.

14. Galunus = Galun.

Staroslov.: Galun, Galeš, Gale, Galuša, Galuta, od gal, niger, črn.

15. Rega, žensk.

Staroslov.: Rega (starorusk.), Regula, Regina (slovensk.), Reha, Rehač, Rehaček, česk. Rehar slovenski. (Kon. prih.)

Državne stvari.

Česko državno pravo.

Českih poslancev ni v državnem zboru dunajskem. Tudi taki nemški časniki, ki niso Slovanom prijazni, priznavajo, da je to ministerstvu in Avstriji velika zadrega, ako tako važni narod, kakor je česki (slovansko-pemski), ni zastopan v zboru državnem, kjer se sklepajo postave in dajejo zakoni za vse dežele. Tak zborov stan ni nič celega — manjka mu nekaj in to prav važnega. Ni po takem čuda, da od vseh strani se želi sprava (poravnava) med narodom českim in vlado.

Že predno se je cesar podal v Prago k slovesnemu blagoslovljenju novega mosta čez Moldavo, ki je dobil ime „Franc-Jožefovega mostú“, govorilo in pisarilo se je po časnikih veliko, da dohod Njih Veličanstva v Prago utegne poravnati razpor česki. Temveč se je to mislilo, ker je Njih Veličanstvo po svojem prihodu v Prago poklicalo tudi državnega kancelarja bar. Beusta tje. Kar brž so zdaj nekteri mislili, ker je državni kancelar se dalje časa pomenkoval z voditeljema českega naroda Palackom in Riegerjem, da v tem hipu mora vprašanje zarad sprave rešeno biti. Pač malo umé o politiki tak, kdor misli, da kratek pogovor more rešiti večletno pravdo. V ustavni državi ne gré to tako. Ni nam znano, kaj so se pogovarjali državni kancelar, c. k. deželni glavar, Palacky in Rieger — to pa je prav verjetno, kar je „Politika“ po tem pogovoru iz Prage pisala, da česka reč ne stoji zdaj nič bolje pa tudi nič slabije kakor pred pogovorom. Vidi se iz tega, da je med omenjenimi gospodi bilo le spravljanje, — od spravljanja do sprave pa, ktero želi svojemu kralju zvesti narod česki gotovo ravno tako iskreno kakor vsak lojalen Avstrijanec, je še dolga pot.

Pa kaj je to, kar Čehi zahtevajo, da se jim dá v konečno spravo?

Odgovor na to dajo „Narod. listi“ tako-le govoreči: „Za šalo, za kratek čas niso narodi nezadovoljni, najmanj pa kljubuje samo iz šale narod česki, o katerem ves svet vé, da je dobrovoljen.“

Cesarska rodovina Habsburška je bila za gospodarico na Česko poklicana po prosti volji naroda našega, in takrat se je na večne čase zavezala v to, da varuje celoto, samostojnost in svoboščine deželne.

Narod česki se nikdar nikoli ni odkrižal svojih pravic, al kratil in vzel jih mu je absolutizem. Zdaj pa, ko je zginil absolutizem, zahteva narod te svoje pravice

*) Rimski napisi po berilu Schönleben-ovem, Ulepičevem, Knabelnovem, slična staroslov. iz Moroskinovega: Imenoslov. slovanski. Pis.

nazaj. Mi smo imeli svoje glavne in deželne zbore. Unih tudi absolutizem ni odpravil, čeravno jih vlada po boji na Beli gori ni več sklicala. Deželne zbore pa smo po stanovskem zastopu neprenehoma imeli do 1848. leta. Tudi smo imeli svojo administracijo, svoje uradnike in deželne sodnike in pa svojega zastopnika — deželnega kancelarja na strani kralja našega. V vseh teh rečeh smo bili popolnoma samostojni in od drugih dežel neodvisni. Te notranje avtonomije še celó po boji na Beli gori nismo zgubili, marveč jo je celó Ferdinand II. v svojem imenu in v imenu svojih naslednikov slovesno in odločno priznal. Še le pod cesarico Marijo Terezijo (1749. leta) je absolutizem nam vzel česko dvorno kancelijo, našo domačo samostojno administracijo in pravosodje.

Naši deželni zbori so se posluževali najvažnejših ustavnih pravic pred in po bitvi na Beli gori, ker oni so dovoljevali novince (rekrute) in davke pa sklepali postave. Davke so dovoljevali naši deželni zbori do 1848. l., — o drugih zadevah jim je absolutizem krajšal pravice. Te glavne pravice je cesar Ferdinand I., ki še živi, priznal 1848. leta.

So li te naše pravice mar le pravlice? Dunajski politiki si ne vejo družega svetá, kakor tega, da tem našim starejim pravicam nasproti stavijo svoje nove od 1862. in 1867. leta. Zdaj pa se trobi po svetu, da nasproti tem našim pravicam, katerih stvariti nismo pomagali in katerih dozdej nismo priznali, ni nikakoršnega državnega prava, češ, da „ni pravice zoper pravico“. Naši politični in narodni protivniki trdijo, da je Avstrija že izgotovljena pravna država in da naj mi pred vsem priznavamo to ustavo, po tem še le se oni morejo pogajati z nami. Na to pa mi odgovarjamo: „prvo je pogodba z nami, po tej pa pride še le drugo.“ Ako mi to storimo, kar naši politični in narodni protivniki od nas zahtevajo, bilo bi to toliko, kakor da se mi vdamo jim na milo in nemilo. Po takem bi mi isto storili, kar je storila vlada pri Magjarih, da jim je najprej ministerstvo dovolila, potem pa še le ž njim denarstvene zadeve rešila; nepovoljni nasledek tega pa je bilo to, kar sta ministerstvo in državni zbor sama spoznala, da se je potem moralo v vse dovoliti, kar so Magjari zahtevali.

Al se bode to, o čemur smo si zdaj navskriž z vlado, poravnalo po naših željah, tega ne vemo. Nam se ne mudí, mi lahko čakamo in to tem več, ker je trdna volja našega naroda, da on ne za stopinjo ne zgreši postavne pote. Ali pa se drugim mudí, tega mi ne vemo. Dunajski časnikarji se pač grozno motijo, ako na vse grlo kričijo po svojih listih, da je ljudstvo po deželi drugačnih misli, kakor so voditelji naši v Pragi! Naš narod ni nezrel v politiki; on sam, brez našega poduka, zná dobro ločiti jedro od lupine, teorijo od praklike. Naš narod vé, da mu bo ponóva českega državnega prava „kruha“ dala, zato se drži svojih narodnih in političnih pravic.“

To je jedro tako imenovanega „českega“ vprašanja, kateremu vsak pravi Avstrijan želí pravične rešitve.

Dopisi.

Iz Srbije 12. maja. Dr. J. K. (Dalje in konec.) — Okoli Karanovca se je večkrat strašno kri prelivala; okoli današnjega i okoli starega, ki je bil na puškomet od sedanjega, o katerem pa več sledú ni. Se vé, vse je minljivo na svetu. Babilon i Ninive so se izgubile v proteku več vekov; al Karanovac v proteku 60. let!

1789. leta, ko je Lavdon Belgrad pokal, je udaril

general Mihajlović s srbskimi četami i samovoljci srbskimi naravnost na Karanovac, i od tod je mahal i tolkel na vse strani; vzel je Kruševac i drl naprej proti Nišu; vzel je Užico, Studenico itd. i je grozil Novemu Pazaru. Iz Karanovca je on Turkom zaprl vsa pota s svojimi na razne strani razposlanimi četami, da niso mogle Belemu gradu v pomoč priti. Povsod so bili pobiti. Takrat se je namreč ves narod srbski nad Turka vzdignil, pod raznimi kapitani, med katerimi je bil najslavniši Koča Petrović, zato se po njem ta vojska imenuje „Kočina krajna“ ali „Kočin rat“, tudi „Nemški rat.“ Črni Jurij je bil takrat koplör pod generalom Radićem in se je hrabro pretepal okoli Užice in Požege itd. Od časa te vojne srbski narod na Avstrijo grozno mrzi, kajti takrat je Avstrija obljubila srbskemu narodu, da ga ne bo dala nikoli več pod Turka priti, ako jí pomogne in se vzdigne na Turka. Narod je Avstriji verjel, se radosten vzdignil, tolkel i zapodil Turke pod dobrimi generali i z avstrijskim orožjem iz vse današnje Srbije i še dalje naprej. Al Avstrija je delala „račun brez oštirja“; car Jožef II. umrje, i generala Lasci-a krivijo, da se je dal podkupiti i je brez svinca na Turke pokal. Koča Petrović je po izdajstvu prišel živ Turkom v pest, ki ga živega na kol nataknejo. Turki so predrli v Banat, pretepo i zapodijo Avstrijance; na Francozskem je začelo strašno vreti, Avstrija je mogla s Turkom mir storiti in mu vse zemlje takraj Save in Donave dati. Najbolje se pa je junak Črni Jurij na Avstrijo nasrdil, ker on se je v omenjeni vojni izvrstnega junaka posebno pri Požegi in Užici skazal ko avstrijski koplör. Al Avstrija njegovih zaslug ni priznala in ni ga nagradila niti mu dala za znak odličnosti sreberne svetinje na prsi, kakor jih je mnogim manj zaslužnim dala. To je pa Črnega Jurija tako razjezilo, da je stopil iz avstrijske vojske in ko svinsk trgovec v Srbii živel do leta 1804. To leto je on srbski narod navdušil, da je drl na Turka i ga iz vse Srbije iztiral; na svojo roko i pamet i „srečo junaško“ srečno bojeval do 1813. leta, dokler ni na smrt zbolel; zbog tega ni naroda več mogel voditi, nego je moral narod pustiti i Avstrijo i od toda bežati v Rusijo, ker Avstrija ga je imela pod nadzorom kakor nekega razbojnika ali tako na priliko kakor je imela despota Brankovića, prvega pisatelja srbske povestnice, v Hebu (Eger).

Ako ne idemo na Turka, hočem „Novicam“ popisati vse življenje na dolgo i široko slavnega junaka Črnega Jurija, ki je od hlapca, svinskega trgovca, hajduka povzdignil se v vojskovodja i kneza srbskega, ker vrlo je zanimivo njegovo življenje i v povestnici brez primere. On je bil uvek i zmirom poln poštenosti i narodoljubja. Edina nesreča njegova bila je ta, da ni sveta, to je, ljudi poznal i je sebičnike i nesposobnike za ministre i vojskovodje postavljaj. Ker je bil pošten skoz i skoz, zato je poštenega tudi vsakega mislil. On ni živel za sebe, nego za narod. Al to mano (pogreška), da ni poznal ljudi, moramo spregledati, kajti težko je samega sebe i ljudi poznati; tudi Kristus, naš Odrešenik, se je prevaril i je med dvanajst apostoli imel neverno izdajico Iškarjota.

Vendar kamo sem zašel s svojim pisanjem. Naj tedaj končam i rečem: Z Bogom za danes!

Iz Maribora. (Nasvèt ljudskih shodov ali slovenskih taborov). V „Slov. Gospod.“ pozivlja gosp. dr. M. Prelog v imenu začasnega odbora rodoljube v dogovor, kako naj bi se na slovenskem Štajarskem osnovali ljudski zbori. Shod za ta dogovor bode 7. dne julija ob 3. popoldne v mariborski čitalnični dvorani; do tega časa pa naj se tudi pismene izjave izvršijo. Dr. Prelog začinja svoj poziv s tem, da željo izrekuje,